

Internasjonalt

Europa

Norge er tett knyttet til europeiske land politisk og økonomisk. I dag opplever store deler av Europa fremdeles økonomisk stagnasjon og vedvarende høy arbeidsløshet. Vi ser at oppslutningen om populistiske partier øker, både på venstre- og på høyresiden. Populismen retter seg i mange land mot hva som betegnes som den tradisjonelle økonomiske og politiske elite, som ikke har maktet å møte disse utfordringene.

Dette er også en utfordring for vår bevegelse; i mange europeiske land har sosialdemokratiske partier sittet med makten i store deler av etter-krigs tiden. Arbeiderpartiet mener det er av avgjørende betydning at de europeiske sosialdemokratiske partier i Europa beholder sin brede folkelige forankring.

Samtidig ser vi en rekke nye utfordringer og muligheter som må møtes. Ny teknologi og produksjon, blant annet knyttet til digitalisering og automatisering, omformer sysselsetting og arbeidsplassene i den industrialiserte verden. Stadig flere sysselsettes i lavtlønnede serviceyrker. Tradisjonelle industri-arbeidsplasser, hvor andel av organiserte har vært høy – reduseres i antall. Andelen fagorganiserte er i mange europeiske land i tilbakegang. Globaliseringen legger press på lønninger og arbeidstaker rettigheter. Også i Norge merker vi dette. Utviklingen stiller nye krav til sosialdemokratisk politikk hjemme og ute.

Det omfattende forskningsprosjektet i regi av det nordisk faglig-politiske samarbeidsorganisasjonen SAMAK, NORMOD 2030; viser at den nordiske modellen, basert på økonomisk styring, et organisert arbeidsliv og offentlig velferd, står seg godt. Vår samfunnsmodell, preget av små forskjeller og høy tillit, gir også stor omstillingsevne. Samtidig står vi overfor store endringer knyttet til globalisering, endret demografi og teknologiske nyvinninger; som vil sette vårt arbeidsliv og vår samfunnsmodell på prøve.

Arbeiderpartiet skal gå foran i å møte fremtidens utfordringer, utvikle ny politikk gjennom å være åpen og nysgjerrig, og holde fast ved «dagliglivets demokrati» og et sterkt faglig-politisk samarbeid.

Handel:

Norge har en åpen økonomi, hvor betingelsene for norske eksportnæringer har stor betydning for arbeidsplasser, verdiskaping og velferd. Som et lite land er det i vår interesse å sikre felles spilleregler og forutsigbarhet internasjonalt.

Norges forhold til EU har vært basert på EØS-avtalen siden 1994, en periode hvor Norge hatt en positiv utvikling i verdiskaping, sysselsetting og velferd. Rundt 75% av vår handel er med EU-landene, og EØS-avtalen sikrer like konkurransevilkår for norsk industri i det indre marked. Arbeiderpartiet holder fast ved at EØS utgjør vår plattform for samarbeid med EU.

Med et åpent samfunn i globaliseringens tid som ramme, må vi arbeide sammen med andre land for å styrke arbeidstakeres rettigheter og bekjempe sosial dumping gjennom felles regelverk og standarder. Sammen med fagbevegelsen må vi slå ring rundt etablerte arbeidstaker-rettigheter og fullt ut benytte det handlingsrommet EØS-avtalen gir.

Arbeiderpartiet legger stor vekt på TISA-avtalens betydning for norsk verdiskaping og sysselsetting. Det internasjonale tjenestemarkedet er stort, og vi har offensive interesser knyttet til at norske tjenesteprodusenter får økt tilgang til det globale tjenestemarkedet.

Samtidig ser Arbeiderpartiet det som en forutsetning at en TISA-avtale ikke svekker det politiske handlingsrommet knyttet til kontroll og styring med offentlige tjenester og velferdstilbud. Avtalen må ikke legge hindringer for å regulere forhold som forbrukerbeskyttelse, helse, sikkerhet, miljø og arbeidstakerrettigheter.

Arbeiderpartiet krever at markedene for sykehustjenester, offentlig utdanning og sosiale velferdstjenester ikke åpnes fra norsk side for utenlandske tilbydere under TISA. Det er en forutsetning at TISA ikke pålegger privatisering, deregulering eller konkurranseutsetting av noen offentlig tjeneste på nasjonalt eller lokalt nivå. Dette gjelder også muligheten for å – gjennom politiske vedtak – å gjeninnføre offentlig eierskap og styring i sektorer som tidligere har vært privatisert.

EU-land og USA er sentrale handelspartnere. Norge er også nært knyttet til EU sitt regelverk gjennom EØS-avtalen. Virkningene av en TTIP avtale (Transatlantic Trade and Investment Partnership) mellom EU og USA vil først være klar når en avtale foreligger. Arbeiderpartiet vil således ta endelig stilling til de handlingsalternativ Norge står overfor, når en TTIP-avtale eventuelt foreligger.

Betingelsene for norsk eksportnæring vil være et viktig hensyn i Arbeiderpartiets vurdering av TTIP. Samtidig vil ikke Arbeiderpartiet kunne støtte en handelsavtale som undergraver hardt tilkjempede rettigheter og standarder. Arbeidstakeres rettigheter og medinnflytelse, herunder retten til tariffavtaler, må ivaretas og beskyttes. Norges høye standarder knyttet til blant annet sosiale rettigheter, helse, miljø og matvarer må kunne beholdes.

Bistand:

Det er en historisk sammenheng mellom økonomisk styrke og politisk betydning og makt. Verden er i endring, og mange utviklingsland i Asia, Latin-Amerika og Afrika har en betydelig økonomisk vekst. Kina vil snart ha verdens største økonomi. I de kommende tiår må vi være forberedt på at mye av det økonomiske og politiske tyngdepunkt vil bevege seg mot Asia.

Økonomisk vekst og velstand bringer nye utfordringer knyttet til krav til standarder og rettigheter, styresett og økonomisk fordeling. Vi ser at mange progressive søsterpartier er søkende til nye modeller og politikk. Arbeiderpartiet vil aktivt søke politisk dialog med progressive partier i land som gjennomgår økonomisk og politisk omforming. Arbeiderpartiet vil også arbeide aktivt for å styrke det globale samarbeidet i Progressive Alliance.

Arbeiderpartiet har en erfaring knyttet til likestilling, partibygging, fordelingspolitikk og faglig-politisk samarbeid, som er etterspurt. Ordningen med støtte til parti-til-parti samarbeid har nå i lengre tid vært stilt i bero og Arbeiderpartiet har vært forhindret i å etablere nye samarbeidsprosjekter. Arbeiderpartiet krever at Regjeringen snarlig avklarer fremtiden for denne støtte-ordningen, og går inn for en økning – i tråd med Evalueringsrapporten som ble fremlagt høsten 2014.

I en verden i endring, ser vi at det sosialdemokratiske grunnprinsipp; å skape og dele; er like gyldig. For forskjellene mellom fattige og rike øker. En nylig fremlagt OXFAM-rapport viser at innen utgangen av 2015 vil under 1% av verdens befolkning eie over 50% av verdens kapital. Selv om mange utviklingsland har en betydelig økonomisk vekst og millioner bringes ut av fattigdom, finner vi det største antallet fattige i mellom-inntektsland. I en verden der forskjellene øker, må vår tilnærming til utviklingsbistand være tuftet på grunnmuren i vår samfunnsbygging: Demokrati, likestilling, økonomisk vekst, fordeling og respekt for menneskerettighetene.

Utviklingsbistandens andel av samlede overføringer til utviklingslandene blir stadig mindre. Dette må konsekvenser for innretting og prioriteringer i vår bistand. Den rød-grønne regjeringen satte fokus på betydningen av energi og klima i utviklingsbistanden, denne

innsatsen må styrkes. Vi må bygge videre på Norges sterke posisjon innen global helse, særlig knyttet til mødrehelse og vaksiner. Helse, klima og ernæring må sees i sammenheng. Norge må fortsatt ta sitt ansvar for å bekjempe fattigdom, og Arbeiderpartiet krever at norsk utviklingsbistand forblir på et høyt nivå, minimum 1% av BNI.

Midt-Østen

For bare noen år siden var utviklingen i den arabiske verden preget av endring og fremtidsoptimisme. Nå har den arabiske vår snudd til en mørk høst. Vi ser en region preget av krig, ekstremistisk vold, politisk oppløsning og grunnleggende brudd på menneskerettigheter og humanitær rett. Politisk makt benyttes til full kontroll over ressurser og goder for eliten eller enkelt-grupper. Da vil det alltid være en stor gruppe som er fremmedgjort, uten like rettigheter, og som venter på sitt øyeblikk. Midtøsten vil ikke komme ut av den dype krisen regionen befinner seg i, før kreftene blir satt inn på økonomisk og sosial utvikling, og rettferdig fordeling. Det er imidlertid en positiv demokratisk utvikling i Tunisia, hvor Norge bør øke sitt engasjement, og bilaterale samarbeid. Langsiktig demokratibyggning er den beste medisin mot spredning av ekstremisme og terror, og derfor ønsker arbeiderpartiet å videreføre demokratistøtten.

Borgerkrigen i Syria har ført til massive humanitære lidelser og millioner er på flukt. Dette er en konflikt som kun kan løses politisk, hvor verdenssamfunnet gjennom FN må spille en sentral rolle. Det umiddelbare målet må være å få ned voldsbruken. Her har Norge en viktig rolle å spille som en stor humanitær aktør, og gjennom sin støtte til fred og forsoning. Arbeiderpartiet krever at Norge tar et større ansvar for ofre for borgerkrigen i Syria og Irak, og øker betydelig den humanitære bistanden til medmennesker på flukt. Norge må arbeide for at de humanitære organisasjonene får tilgang til å levere bistand til internflyktninger i Syria. Arbeiderpartiet vil også at Norge øker bistanden til Syrias naboland, som så langt har tatt imot over 4 millioner flyktninger. Arbeiderpartiet understreker betydningen av at Norge aktivt støtter opp om fredsarbeidet i regi av FN. Kurderne har kommet i en svært utsatt situasjon etter ISILs fremrykking i Irak og Syria. Arbeiderpartiet krever at det internasjonale samfunnet må ta initiativ til dialog og samtaler med landene med kurdisk befolkning med mål om å sikre den kurdiske befolkningen økonomiske, sosial og politiske rettigheter.

Millioner av mennesker er på flukt fra et Midtøsten i brann. Mange legger ut på den livsfarlige ruten over Middelhavet, og blir offer for skruppelløse menneskesmuglere. I fjor tok over 200.000 mennesker seg inn i EU etter en slik ferd, halvparten av disse var syriske flyktninger. Antallet er en tredobling fra året før over flere enn 3 500 flyktninger mistet livet. Arbeiderpartiet vil arbeide aktivt i sin europeiske søsterorganisasjon PES for å styrke det europeiske arbeidet med å komme denne humanitære tragedien til livs. Arbeiderpartiet krever at Norge øker sin støtte til både Italias og den kommersielle skipsfartens omfattende redningsinnsats i Middelhavet, i tillegg til utstyr og fartøy.

Ekstremisme

Terror rammer hardest sivile i konfliktsonene, enten det gjelder IS i Syria og Irak, Al Qaida i Jemen, Al Shebab i Somalia og Kenya, eller Boko Haram i Nigeria. Boko Haram er en særdeles voldelig militant gruppe. Myndighetene i landet sliter med å få kontroll over situasjonen, som nå er blitt svært alvorlig. Arbeiderpartiet mener Norge og verdenssamfunnet må reagere. Vi kan ikke stå på sidelinjen i denne saken. Samtidig fremmer ekstreme grupper som IS, radikalisering og rekruttering av fremmedkrigere utenfor Syria og Irak, også i Norge. Terroranslag i Europa, som i Paris og København, var rettet mot uskyldige. Målet var å skape frykt og undergrave noen av våre viktigste samfunnsverdier; menneskerettigheter og demokrati, toleranse og ytringsfrihet.

Disse gruppene søker å skape og fordype konfliktlinjer, mellom kristne, jøder og muslimer, mellom Vesten og Midtøsten, og gi næring til mer hat og vold. 22. juli 2011 ble vår egen bevegelse offer for denne ekstremismen.

Ansvarer kan kun legges på dem som utfører volden og vi må ha en sterk beredskap for å avverge terror og drap av uskyldige. Men for å bekjempe ekstremisme, må vår innsats også rettes mot grobunnen som gir næring til radikaliserings.

Arbeiderpartiet er en del av en internasjonal bevegelse tuftet på solidaritet og grunnet i et interessefelleskap på tvers av landegrensene. Fienden er urettferdighet og fattigdom; ikke andre land, religioner eller etniske grupper. Arbeiderpartiet vil kjempe for et tolerant og åpent samfunn, hvor alle har samme rettigheter, plikter og muligheter uavhengig av bakgrunn, kjønn og religiøs tilhørighet. Vi vil bekjempe rasisme, forskjellsbehandling og fordommer. Arbeiderpartiet ser mangfold som en viktig ressurs i globaliseringens tidsalder, hvor bærebjelken er at alle har plikter og rettigheter.

Også hva gjelder fred og sikkerhet, skjer det store og raske endringer som berører oss.

Ukraina:

I det siste året har konflikten i Ukraina påvirket forholdet til vårt naboland Russland. Arbeiderpartiet tar sterk avstand fra Russlands brudd på folkeretten og krenkelse av Ukrainas suverenitet, og mener Russlands politikk om interessessfære i Baltikum og andre deler av Europa er foruroligende. Norge skal stå sammen med våre allierte og nærstående land, i vårt tilsvarende. Konflikten i Ukraina har kun en politisk løsning, og det er viktig med mer innsats fra vestlige lands side for å fordype og forsterke diplomatiske initiativ, og å støtte opp om stabilitet og utvikling i Ukraina.

Vår relasjon til Russland må fortsatt være basert på fasthet og forutsigbarhet. Samtidig må vi ha et langsiktig blikk på våre nabolandsrelasjoner med Russland. For ikke lenge siden feiret vi den røde armé sin frigjøring av Øst-Finnmark. Gode samarbeidsrelasjoner i nord er bygget sten på sten etter den kalde krigen, og vi har nå et godt samarbeid på en rekke områder som miljø, forskning og beredskap. Det lokale og regionale samarbeidet er nå viktigere enn noen gang.

Forsvar:

Arbeiderpartiet mener norsk fred og sikkerhet best sikres gjennom et forutsigbart internasjonalt samarbeid basert på folkeretten. NATO er ankerfestet for norsk sikkerhetspolitikk innenfor den overordnede rammen av FN. Å stå sammen med NATO-allierte og våre nordiske naboland er av sentral betydning for norsk sikkerhet.

Vi ser et nytt og mer utfordrende trusselbilde internasjonalt. Utfordringene spenner fra klimaendringer og ressursforvaltning til digitale trusler og terror. Vi står også overfor nye sikkerhetspolitiske utfordringer i Europa og dets nærområder. Disse utviklingstrekkene forsterker behovet for samarbeid. Arbeiderpartiet vil videreutvikle det nordiske utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeidet i tråd med den nordiske solidaritetserklæringen.

Med store land- og havområder trenger Norge et sterkt og moderne forsvar som kan håndheve norsk suverenitet, ivareta våre allianseforpliktelser og bidra til stabilitet i våre nærområder. Norge var tidlig ute med omstilling av Forsvaret, har investert i moderne materiell, og har personell med svært høy kompetanse. Samtidig står Forsvaret overfor nye utfordringer i et endret sikkerhetspolitisk bilde.

I arbeidet med neste langtidsplan gjennomgås nå Forsvarets oppgaver og utfordringer. Dette arbeidet må sørge for langsiktig balanse mellom Forsvarets oppgaver, struktur og økonomi. Det er av stor betydning at Langtidsplanen for Forsvaret (LTP) fortsatt blir fulgt opp og finansiert. Arbeiderpartiet vil styrke innsatsen for å ivareta våre allianseforpliktelser etter Wales-toppmøtet. Et endret sikkerhetspolitisk bilde nødvendiggjør økt satsing på forsvar. Arbeiderpartiet er åpen for et bredt forlik med regjeringen for å trygge vår felles sikkerhet.

Atomvåpen:

Atomvåpen utgjør en latent trussel mot hele menneskehetens eksistens, og det er uakseptabelt at arbeidet for nedrustning og ikke-spredning nærmest har stoppet opp. Den internasjonale ikke-spredningsavtalen NPT, må følges opp. NPT har tre pilarer; rett til sivil bruk av atomkraft, forbud mot spredning av teknologi til våpenbruk, og atommaktenes plikt til nedrustning. Dersom den siste pilaren ikke følges opp, svekkes også muligheten til å fremme de to første.

Arbeidet for nedrustning trenger i dag initiativ og retning. Det må legges press på atommaktenes for at de skal ruste ned. Derfor tok den rødgrønne regjeringen i 2013 et initiativ til en internasjonal konferanse om de humanitære konsekvensene av bruk av atomvåpen.

Mengden slike våpen og manglende fremdrift for nedrustning av de store arsenalene øker sjansen for at de enten brukes, spres til nye land, eller at det skjer uhell; med enorme humanitære konsekvenser. Arbeiderpartiet jobber aktivt for målet om en verden fri for atomvåpen, og støtter målet om et internasjonalt forbud. Arbeiderpartiet krever at Norge inntar en pådriver-rolle i det videre arbeidet med å fremme dette initiativet, blant annet i den kommende tilsynskonferansen for NPT i April 2015.

Vest-Sahara:

I en verden hvor nyhetsmedia til stadighet rapporterer om terror, nye væpnede konflikter og humanitære kriser, må ikke langvarig urett og menneskelig lidelse bli glemt. Vest-Sahara er den siste kolonien i Afrika og en stor del av landet er okkupert av Marokko. Befolkningen, og særlig de saharawiske flyktningene i nabolandet Algerie, lever under vanskelige kår og menneskerettighetsbrudd foregår jevnlig. Den marokkanske okkupasjonen er i strid med folkeretten, og Vest-Sahara må nå få sin uavhengighet. Arbeiderpartiet krever at Norge må engasjere seg for at partene skal enes om en politisk løsning på konflikten som bidrar til saharawienes legitime rett til selvbestemmelse og organisasjonsfrihet. Norge må doble den humanitære bistanden til den saharawiske befolkningen. Mandatet til MINURSO (The United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara) må utvides til å inkludere overvåking av menneskerettighetssituasjonen i sitt område. Norge må fraråde norsk næringslivs engasjement i Vest-Sahara i tråd med handelsrådet utstedt av Regjeringen Stoltenberg II, og arbeide i internasjonale fora for at flere land gjør det samme.

Arbeiderpartiet krever at Norge fortsetter praksisen med å ekskludere selskaper som driver med utforskning og utnyttelse av naturressursene i Vest-Sahara. Arbeiderpartiet krever også at sivile som er dømt i militære domstoler må få sine saker prøvd på ny, i henhold til internasjonale rettsprinsipper. Vi vil, i relevante fora som for eksempel Party of European Socialists, ta initiativ for å legge press særlig på Spania og Frankrike i spørsmålet om Vest Sahara. Arbeiderpartiet vil arbeide for at Norge, etter etableringen av et folkerettslig grunnlag, skal anerkjenne et selvstyrt Vest-Sahara som uavhengig stat.

FN:

I globaliseringens tidsalder, er verden preget av store endringer som også påvirker vårt samfunn. Tyngdepunktene for økonomisk og politisk makt forskyves. Store områder, særlig i Midtøsten og i Afrika; er uten fungerende nasjonale styringsstrukturer og er kilder til konflikt, humanitære kriser og flyktingestrømmer. Universelle verdier som demokrati og menneskerettigheter er under press. Tilsvarende gjelder felles normer nedfelt i FNs globale konferanser, særlig kvinners rettigheter. Uten en global innsats for omlegging til en grønn økonomi, vil klima-endringer endre livsbetingelsene for hele verdens befolkning. Behovet for globale og regionale samarbeidsstrukturer er større enn noen sinne. Arbeiderpartiet vil styrke mekanismene for multilateralt samarbeid og prioritere arbeidet med å utvikle FN-systemet til et handlekraftig verktøy for å møte den nye tids utfordringer.

FN er en grunnpilar i norsk utenrikspolitikk. Vi vil jobbe for at internasjonale initiativ og beslutninger i økende grad gjøres gjennom FN.

En levedyktig palestinsk stat

Utviklingen i Midtøsten preges av krig, ekstremistisk vold, politisk oppløsning og grunnleggende brudd på internasjonal og humanitær rett. Utviklingen truer ikke bare eksistensgrunnlaget for millioner av mennesker i regionen, men også vår egen sikkerhet. Politiske og statlige grunnstrukturer er i ferd med å forvitne. Ekstreme grupperinger fyller dette tomrommet, hele regionen polariseres og trekkes i retning av mer ekstremisme, ustabilitet, mindre demokrati og mer autoritært styresett.

I møte med denne negative utviklingen mener Arbeiderpartiet at Norge må bidra til at FN og hele det internasjonale samfunnet konsekvent står opp for grunnleggende internasjonale normer og rettsprinsipper. Sjelden har det vært viktigere at norsk utenrikspolitikk er tydelig forankret i internasjonal rettsorden og de universelle menneskerettighetene, også fordi Norge som småstat har mye å tape på at autoriteten og kraften i internasjonal rett svekkes

I lys av dette regionale bakteppet er en politisk løsning av konflikten mellom palestinere og israelere viktigere enn noen gang. Verdenssamfunnet står overfor en ny situasjon i denne konflikten. Etter sammenbruddet av det siste amerikanske forsøket på å revitalisere fredsprosessen, og deretter krigen i Gaza, er de politiske utsiktene for forhandlet fred og etablering av en bærekraftig palestinsk stat ved siden av et Israel innenfor internasjonalt anerkjente grenser; svakere enn på lenge. I praksis lever folk i området i en enstatsrealitet med ulike rettigheter for ulikt folk.

Håpet om en tostatsløsning kan imidlertid ikke gis opp. Samtidig kan ikke det internasjonale samfunnet gå videre som om ingenting er endret.

Problemet er Israels vedvarende okkupasjon av palestinsk land, en okkupasjonspolitikk som frarøver palestinere grunnleggende menneskerettigheter og den folkerettsstridige bosettingen på okkupert land. Samtidig underminerer terror og vold fra palestinske grupperinger rettet mot sivile israelere, støtten i Israel til en fredelig løsning. Arbeiderpartiet fordømmer raketangrepene i regi av Hamas og andre ekstreme grupper.

Vold og hat fører til nye sirkler av vold. Sirkelen må brytes skal våpenhvilen som er inngått etter krigen i Gaza kunne etterfølges av en reell fredsprosess med troverdighet i de to befolkningene. Arbeiderpartiet fordømmer all vold mot sivile.

Inntil så skjer – og en fredsprosess basert på folkeretten igjen etableres – må alle parter ansvar understrekes. Arbeiderpartiet mener det må stilles krav fra det internasjonale samfunn og at begge parter tar medansvar for å gjenreise visjonen om en politisk løsning på konflikten.

Proessen etter Oslo-avtalen for å bygge opp en palestinsk stat mangler i dag et klart mål, fordi arbeidet for en politisk løsning har stoppet opp. Den internasjonale giverlandsgruppen for Palestina (AHLC), ledet av Norge, ble etablert for å støtte opp om den palestinske statsbyggingsprosessen. Denne rollen gir liten mening hvis den ikke ledsager en politisk prosess. Arbeiderpartiet mener tiden er inne for at Norge – som leder av AHLC – reiser nødvendige spørsmål om ansvar og krav til samtlige parter i den strandete fredsprosessen.

Israel har, som okkupasjonsmakt ansvar under Genevekonvensjonene for befolkningen den okkuperer. Dette ansvaret tok det internasjonale samfunnet i stor grad på seg etter signeringen av Oslo-avtalene. Uten en politisk horisont og reell israelsk vilje til å avslutte okkupasjonen må Israel bære et tydeligere ansvar for befolkningen de holder under okkupasjon.

Nye forhandlinger må ledsages av at begge parter forplikter seg til å avstå fra handlinger som undergraver en tostatsløsning. Stans av bosettingsaktiviteten er av avgjørende betydning for å lykkes med et fredsspor. Forhandlinger kan ikke være en anledning til økt bosetting og styrket okkupasjon under mindre internasjonalt press. Den israelske bosettingsekspanjonen ser i dag ikke ut til å ha en ende. Politikken undergraver ikke bare muligheten for en ny fredsprosess, men uthuler i seg selv respekten for internasjonal rett. I en forhandlingsprosess må det settes en tidsfrist for undertegning av en avtale.

Samtidig bærer det internasjonale samfunnet et stort og selvstendig ansvar for å bistå den palestinske befolkningen – inkludert den store palestinske flyktningebefolkningen i og utenfor Palestina. Norge må stå ved sine forpliktelser overfor den palestinske befolkningen, men innretningen av norsk og internasjonal bistand bør drøftes i lys av at prosessen mot reelt palestinsk selvstyre og en uavhengig stat er stoppet opp.

Anerkjennelse av en palestinsk stat som resultat av en endelig avtale med Israel har vært et mål i mange år og er det fortsatt. Arbeiderpartiet støtter prinsippet om anerkjennelse av en palestinsk stat.

Nå finnes ingen forhandlingsprosess, Israels bygging av bosettinger på okkupert område fortsetter og Israels statsminister utelukker opprettelse av en palestinsk stat.

Vi kan ikke godta at denne situasjonen fortsetter uten ende. Det må tas nye internasjonale initiativ til en forhandlet løsning med en tidsfrist.

Arbeiderpartiet støtter opprettelsen av en palestinsk stat. Vi vil ikke lenger sette en endelig avtale som premiss for å anerkjenne en palestinsk stat. Hvis det ikke har skjedd en reell framgang i fredsprosessen mot en tostatsløsning, og byggingen av de folkerettsstridige bosetningene fortsetter, bør Norge anerkjenne Palestina som selvstendig stat. Om dette ikke har skjedd innen 2017, og Arbeiderpartiet får regjeringsansvar, bør Norge anerkjenne en palestinsk stat.

Norge står i en særstilling i kraft av vår rolle som tilrettelegger mellom partene. Grunnlaget for en tostatsløsning er nedfelt i Oslo-avtalen, og Norge leder giverlandssammenslutningen AHLC. For at en levedyktig palestinsk stat kan opprettes, må utestående spørsmål løses. Dette kan kun skje gjennom forhandlinger, i henhold til prinsippene i folkeretten. Det forutsetter gjensidig anerkjennelse og vilje til fredelig sameksistens.

Arbeiderpartiet er positive til merking av produkter som er tilvirket i bosettingene for å gi konsumenter mulighet til ikke å kjøpe disse produktene. Israelsk verdiskapning på okkupert land er ikke omfattet av den handelsavtalen Norge og øvrige EFTA-land har med Israel. Norske myndigheter må utarbeide en skriftlig anbefaling til norsk næringsliv som fraråder økonomisk samkvem som støtter opp om ulovlig bosettingsvirksomhet, og andre folkeretts- og menneskerettighetsbrudd i de okkuperte palestinske områdene. Det må samtidig arbeides videre internasjonalt for å innføre omforente restriksjoner på varer som er produsert på okkupert land.

Arbeiderpartiet krever at:

- Israel må stanse utbyggingen av bosettinger og annektering av palestinsk land.
- okkupasjonen og blokkaden av Gaza må opphøre.
- rakettangrepene mot Israel må opphøre.
- det bør ikke handles med varer og tjenester produsert på okkupert område.

Nordområdene

For Arbeiderpartiet er nordområdene det viktigste strategiske satsingsområdet i utenrikspolitikken. Gjennom en systematisk nordområdesatsing i vår regjeringstid ble Norge toneangivende i utviklingen av nordområdene. Vi satte Nordområdene på det geopolitiske kartet, styrket det regionale samarbeidet mellom de arktiske statene og styrket infrastruktur, sysselsetting, utdanning og forskning i de nordlige fylkene.

Arbeiderpartiets ambisjon er at Norge også i framtiden setter dagsorden i nordområdene. Målet er å skape økt kunnskap, aktivitet og nærvær i nord. Det kreves et nært internasjonalt samarbeid blant de arktiske landene og globalt. Norge må videreføre og bygge ut det aktive internasjonale nordområdeengasjementet. Endringer i internasjonale relasjoner kan også skape endrede rammebetingelser for samarbeid i nord. Våre relasjoner til Russland må fortsatt være basert på fasthet, forutsigbarhet og langsiktighet, hvor det lokale og regionale folk til folk samarbeidet blir enda viktigere enn før.

Ny teknologi og økt etterspørsel etter ressursene er sterke grunner til økt oppmerksomhet og økende aktiviteter i Nord. Endringene i klimaet merkes sterkt i de arktiske områdene. Dette er bekymringsfullt og må forebygges, men vi må også tilpasse oss disse endringene. Endringer i fiskens vandringsmønster og en isfri nordøstpassasje gir muligheter som vil ha en stor betydning for Nordområdene knyttet til den blå vekst, skipstrafikk, ny teknologi og på en rekke andre felt. Vi må stille strenge miljø- og sikkerhetsmessige krav til den aktiviteten dette vil åpne for.

Arbeiderpartiet vil videreutvikle Arktisk råd og Barentsamarbeidet og annen politiske kontakt som sikrer fred, stabilitet og samarbeid i regionen. Samtidig er vi opptatt av å utvikle mekanismer som sikrer deltakelse for lokale og regionale myndigheter i hvordan nordområdene skal videreutvikles. De som lever i nordområdene har rett til å være med å utvikle sin fremtid. Urfolksdimensjonen er viktig. Utgangspunktet for utvikling må alltid være de som lever og bor i nord, både hva de lever av og hvordan de lever.

Arbeiderpartiet vil sette i gang en prosess fram mot vårt landsmøte i 2017 for å utvikle det neste kapittel i vår nordområdesatsing. Dette vil vi gjøre i nær konsultasjon med de nordlige fylkene, fagmiljøer, organisasjoner og næringsliv. Viktige elementer vil være:

1 Økonomisk utvikling og samfunnsbygging

Kunnskap skal fortsatt være grunnlaget for de valgene som gjøres i nordområdene. Kunnskaps- og kompetansemiljøer i nord må styrkes. Vi skal ta utgangspunkt i de fortrinnene vi har, både naturgitte og der vi har sterke kompetanseklynger. Bodø, Tromsø og Alta har med sine sterke kompetansemiljøer mulighet til å konkurrere internasjonalt for å tiltrekke seg virksomheter. Disse miljøene må brukes aktivt til å fremme vekst i landsdelen og fremme bærekraftig utvikling i Nordområdene. UiT – Norges arktiske universitet og Universitetet i Nordland vil naturlig ha en nøkkelrolle i denne utviklingen

2 Blå vekst

Norsk sjømatnæring eksporterte i 2014 for 69 milliarder kroner. Om lag 35 % av denne eksporten kommer fra Nord-Norge. Studier peker i retning av at Norge kan femdoble sin marine verdiskaping fram mot 2050. Å sikre en bærekraftig utvikling av havbruksnæringen vil kreve systematisk forskning, utvikling og investering.

3 Industri

I nordområdene skal vi videreutvikle etablerte industriklynger og kraftintensiv industri, og satse på fornybar energi. Vi vil realisere det komparative fortrinnet vi har knyttet til

kraftoverskudd i nær fremtid. Arbeiderpartiet ønsker at flere industriarbeidsplasser i nord utvikles i grønne næringer.

4 Reiseliv

Reiselivet i Nord-Norge sysselsetter rundt 18 000 personer, og har potensiale for ytterligere utvikling. Reiselivet i nord er preget av mange små miljøer og er ofte et biprodukt av annen virksomhet. Arbeiderpartiet vil utvikle en tydelig reiselivspolitik i Nordområdene.

5 Mineraler

Mineraler inngår i nesten all vareproduksjon. Stabil tilgang på mineraler er en forutsetning for økonomisk vekst og arbeidsplasser. Den nordnorske mineralnæringen har opplevd en betydelig økning i eksportvolumene, men samtidig prisfall på verdensmarkedet. Arbeiderpartiet vil videreutvikle sin mineralpolitikk i nordområdene basert på mineralstrategien fra 2013. Vi er opptatt av at næringen skal ta klimaansvar, og drive i et godt samspill med fiskeri og reindrift.

6 Teknologiutvikling

Arbeiderpartiet vil at Norge skal en ledende rolle i utvikling av nye teknologiske løsninger for nordområdene tilpasset kaldt klima. Det å investere i kommunikasjonssatellitter i polare baner er et eksempel. Videreutvikling av teknologi knyttet ubemannende systemer (droner) i nordområdene er et annet. Arbeiderpartiet vil støtte opp om miljøer for bruk og videreutvikling av slik teknologi.

7 Sikkerhet og beredskap

I dag foregår om lag 80 % av den maritime aktiviteten i nordområdene i norsk sektor. God sikkerhet og beredskap er en sentral forutsetning for videre verdiskaping i Nordområdene. Det er en ambisjon at Norge i Nordområdene skal være verdensledende i planlegging, koordinering og gjennomføring av søk og – redningsoperasjoner til havs. Arbeiderpartiet vil støtte opp om tiltak for å realisere denne ambisjonen. Oppfølging av Arktisk råd sin bindende avtale om søk og redning må prioriteres.

8 Klima og energi

Klimaendringene kommer hurtigere og kraftigere i nord enn i gjennomsnittet i verden. Norge skal ha en ledende rolle innenfor forskning på miljø og klima i nord. Satsingen skal videreutvikles med utgangspunkt i miljøene som finnes i regionen.

Verden står nå overfor en omstilling når det gjelder energiproduksjon og energibruk. Nordområdene er både faglig og strategisk interessant som laboratorium for å utvikle nye fornybare og framtidsrettede løsninger. Arbeiderpartiet vil at det offentlige skal ta en sentral rolle i denne utviklingen. Det må skje i et samarbeid mellom private selskaper, kommunalt eide kraftselskaper og statlig dominerte selskaper som Statoil, Statskraft og Statnett. Petroleumsvirksomhet medfører en miljørisiko i nord, slik det også gjøres i andre områder, og vi vil derfor stille strenge miljøkrav til slik virksomhet.

Sterke kommuner

Kommunene er grunnmuren i det norske velferdssamfunnet. Å bygge Norge handler om å ruste kommunene for framtida. Vi skal videreutvikle en god skole, en trygg eldreomsorg i et moderne og framtidsrettede lokalsamfunn. Vi vil ruste kommunene for framtida gjennom en god og sunn kommuneøkonomi, hensiktsmessig organisering og kompetanse.

Kommuneøkonomi

Kommune-Norge står foran store utfordringer i årene som kommer. Betydelig nedgang i skatteinntekter det siste året, økning i pensjonskostnader og opparbeidede store premieavvik er krevende for økonomien i kommunene. Dette går direkte utover velferdstilbudet i den enkelte kommune hvor prioriteringene blir tøffere og kvaliteten på leverte tjenester blir redusert.

Regjeringa har prioritert skattekutt og overlater de vanskelige prioriteringene til lokaldemokratiet. En betydelig skattesvikt i 2014 er ikke kompensert, og skattesvikten fortsetter i 2015. Arbeiderpartiet vil vi prioritere en sterk og forutsigbar kommune- og fylkeskommuneøkonomi framfor skattekutt til de som har mest fra før.

Arbeiderpartiet vil ha en rettferdig kommuneøkonomi som sikrer et likeverdig tjenestetilbud over hele landet. Det er store forskjeller i kommunenes skatteinntekter og det må fortsatt være en betydelig utjevning mellom kommunene. Lokalsamfunn med store utfordringer i forbindelse med rask tilflytting, rask fraflytting eller demografiske utfordringer må tas særlig hensyn til. Arbeiderpartiet mener at en viktig del av lokaldemokratiet er at det eksisterer et kommunalt handlingsrom til å kunne påvirke egne inntekter.

Arbeiderpartiet vil:

- øke overføringene til kommunene
- sikre et inntektssystem som gir en rettferdig fordeling og et likeverdig tjenestetilbud mellom kommunene.
- kompensere årets skattesvikt i kommunene
- gå i dialog med kommunesektoren for å finne løsninger for pensjonskostnader og opparbeidede store premieavvik i kommunene.

Organisering

Arbeiderpartiet mener det er fornuftig med endringer i kommunestrukturen. Derfor bør alle kommuner vurdere hvilke kommunegrenser som er best egnet for å løse oppgavene i framtida. Innbyggere, organisasjoner og ansatte må involveres i denne prosessen. Vi vil respektere svarene man finner lokalt. Sammenslåing av kommuner skal baseres på frivillighet. Dersom man konkluderer med at kommunene er best tjent med sammenslåing skal staten stimulere positivt til dette gjennom gode ordninger.

Arbeiderpartiet vil fordele oppgaver mellom stat, regionalt folkevalgt nivå og kommunene etter følgende prinsipper:

- Sikre best mulig tjenester til befolkningen
- Styrke demokratiet ved at beslutningene skal tas nærmest mulig dem det gjelder, på en mest mulig effektiv og ubyråkratisk måte
- Vi skal samle det vi må, og desentralisere det vi kan. Politisk skjønn som skal utøves i kommuner og fylker bør i størst mulig grad foretas av lokale folkevalgte organer.

- Bevare prinsippet om at alle kommuner skal ha ansvar for de samme oppgavene, for å sikre likeverdige tjenester, like demokratiske rettigheter, minst mulig byråkrati og en oversiktlig forvaltning. Vi ønsker ikke A- og B-kommuner.

Skoler er en av de viktigste samfunnsoppgavene som kommunene og fylkeskommunene har ansvaret for. Da må de som skoleeiere også ha myndighet til å bestemme hvordan skolestrukturen skal være. Derfor vil Arbeiderpartiet at kommunene må ha rett til å stoppe opprettelse av nye privatskoler som ikke er religiøse eller pedagogiske alternativer, eller på annen måte er hjemlet i dagens privatskolelov. I tråd med privatskoleforliket mellom Ap, KrF, SV og Sp må man kunne ta hensyn til den offentlige skolestrukturen og behovet for skolen ved behandling av søknader, også for skoler som er religiøse eller pedagogiske alternativer. Arbeiderpartiet vil også sikre at videregående opplæring fortsatt skal være et fylkeskommunalt ansvar, og ikke overføres til enkeltkommuner.

Arbeiderpartiet mener den kommunale skatteinnkrevningen er effektiv, brukerorientert og at den gir viktig styringsinformasjon til lokale beslutningstakere. Arbeiderpartiet vil beholde systemet med lokal skatteinnkreving, både ansvaret og den praktiske innkrevningen.

Den viktigste ressursen i kommunen er menneskene som jobber der. Det er kommunenes ansvar å organisere de kommunale tjenestene på en måte som gjør dem enda mer attraktive som arbeidsplass. Vi vil ha de beste fagfolkene nærmest innbyggeren, og vi vil som arbeidsgivere motarbeide en utvikling mot mer midlertidighet og en løsere tilknytning til arbeidslivet for flere.

Arbeiderpartiet vil derfor gjennomføre en kompetansereform i kommunene. Vi ønsker at kommunene skal være lærende organisasjoner hvor de ansatte holder seg faglig oppdatert gjennom målrettede fagkurs og sertifiseringer, og at refleksjon over egen praksis er en naturlig del av arbeidshverdagen. Reformen må utformes, gjennomføres og finansieres i tett samarbeid mellom kommunene, de ansatte og staten.

Arbeidet må bygge på:

- en forventning til arbeidstakerne om at de skal holde seg faglig oppdatert
- en forventning til kommunen som arbeidsgiver om at den skal tilrettelegge for faglig utvikling og etter- og videreutdanning
- tett kontakt mellom kommunene og forsknings- og utdanningsinstitusjonene

Regioner

I Norge er det behov for sterke regioner underlagt direkte folkevalgt styring som kan ta et regionalt lederskap i samarbeid med kommuner, næringsliv og statlig forvaltning. Regionene skal ha et klart definert ansvar og myndighet for de oppgaver/sektorer som er viktige for den regionale utviklingen, og for samordningen av disse oppgavene med kommunenes og statens virksomhet i regionen.

Arbeiderpartiet ønsker sterkere regioner ved å legge flere oppgaver under regional folkevalgt styring. Statens ulike regionale organiseringer skal gjennomgå med sikte på bedre samordning med regionalt folkevalgt nivå, og overføring av statlige oppgaver til regionale nivåer som krever regionalt politisk skjønn.

Sterkere regioner, under folkevalgt ledelse, kan overta og ivareta et helhetlig regionalt ansvar innen:

- samferdsel, herunder Statens vegvesens regionapparat/fylkesavdelinger knyttet til fylkesveiene
- næringsutvikling, herunder eierskap til Innovasjon Norge med fortsatt regionale styrer, styrking av regionale utviklingsmidler og styrking av regionale forskningsfond.

- distriktsutvikling, herunder regionale landbruksoppgaver
- regionale klima- og miljøoppgaver
- internasjonalisering
- fordeling av skjønnsmidler til kommunene, samt andre relevante prosjektmidler.

Arbeiderpartiet vil utrede og vurdere ny ansvarsfordeling og finansiering mellom stat, regioner og kommuner på kulturområdet.

Flere av oppgavene kan løses bedre ved en annen regional organisering en dagens. Derfor er Arbeiderpartiet positive til en gjennomgang av den regionale strukturen. Arbeiderpartiet vil støtte opp om frivillige, regionale initiativ til endringer i strukturen.

Arbeiderpartiet vil sikre en bedre og mer samordnet planlegging og styring i hovedstadsområdet. Oslo og Akershus bør inngå i en felles region for hovedstadsområdet. Det vises til at det også pågår andre prosesser på Østlandet, noe Arbeiderpartiet stiller seg positive til. Hele eller deler av Vestlandet bør inngå i en større folkevalgt region. Også i Trøndelag er det i gang prosesser hvor man jobber med en felles, styrket region. Arbeiderpartiet er positive til dette.

Muligheter i hele landet

Norge er et mangfoldig land. Arbeiderpartiet mener det må være et overordnet mål for all nasjonalpolitikk å bevare denne nasjonale identiteten, dette berikende mangfoldet, og utnytte ressursene og mulighetene i alle deler av landet. Arbeiderpartiet vil at alle skal kunne bosette seg der de ønsker, og at vi skal ha likeverdige levekår i alle deler av landet. Også for å ivareta våre nasjonale interesser er det viktig å sikre hovedtrekkene i bosettingen.

Aktiv næringspolitikk

Norge har historisk bygd viktige deler av næringslivet på og rundt våre naturressurser, som fisk, skogbruk, vannkraft, olje og gass. Det er naturlig å anta at vi også i fremtiden vil bygge verdier på slike konkurransefortrinn, noe som krever at vi har levekraftig bosetting over hele landet. Verdiskapingen i distriktene er hovedgrunnlaget for den verdiskaping som skjer i storbyene – by og land er avhengige av hverandre. En sterk og god distriktpolitikk er derfor en god økonomisk politikk, og satsing på grunderne, teknologi og utdanning må bære preg av dette. Arbeiderpartiet vil ha en aktiv næringspolitikk som legger til rette for framtidens næringsliv i hele landet.

Distrikts- og regionalpolitikken må derfor i sterkere grad rettes å trygge, etablere og videreutvikle kompetansearbeidsplasser i distriktene, både med grunnlag i kompetansebehov og utviklingsmuligheter i tradisjonelle næringer, i nye næringer og i velferdstjenestene. Arbeiderpartiet mener at videre utvikling i de enkelte distriktene må skje ut fra en målrettet satsing på å utvikle mulighetene som finnes i de enkelte regionene. Dette må gjøres både gjennom generelle tiltak og en politikk tilpasset den enkelte regions særtrekk.

Tilgang på kompetansearbeidsplasser er avgjørende for å lykkes med dette. Som et lite land med åpen økonomi, kan vi ikke bli best i alt, men satser vi, kan vi bli best på noen områder. Norge må satse strategisk på de områdene hvor vi har særskilt kompetanse og hvor vi har sterke næringsklynger å bygge videre på.

Organisering av offentlig sektor

Lokalisering av statlige kompetansearbeidsplasser må bygge opp under livskraftige regioner. Regjeringen gjennomfører nå en omfattende sentralisering av offentlig sektor. Arbeiderpartiet er for en effektiv organisering av offentlig sektor, men er kritisk til måten regjeringen gjennomfører strukturendringer på. Alle reformene innebærer strukturelle endringer som medvirker til ytterligere sentralisering. Fordi det ikke gjøres en helhetlig vurdering av dette, kan heller ingen vurdere den samlede effekten over tid. En negativ effekt er at enkeltfylker mister tunge kompetansmiljø, og at enkelte lokalsamfunn mister mange viktige arbeidsplasser.

I dag spiller fylkeskommunene en vesentlig rolle i regional utvikling. Regionale utviklingsmidler bidrar til å realisere viktige nasjonale mål, som økt konkurransedyktighet, sysselsetting og forbedrede rammebetingelser for næringslivet. Fordi midlene fordeles til fylkene som har god kjennskap til utfordringene i de ulike regionene, kan også ressursene tilpasses områdenes særskilte forutsetninger og utfordringer. Midlene skal prioriteres til innovasjon, nyetableringer og tiltak som er nærings- og bedriftsrettet.

For fylkeskommunene er Innovasjon Norge et viktig verktøy, og mye av midlene delegeres dit. Analyser viser at de distriktsrettede lavrisikolånene er samfunnsøkonomisk lønnsomme, og at de spiller en viktig rolle i regioner med mangelfullt tilbud fra lokale, regionale eller nasjonale banker. Arbeiderpartiet mener Innovasjon Norge fortsatt skal være fylkeskommunalt eid.

Infrastruktur

Veger, jernbane, havner og flyplasser bidrar til å binde landet sammen og er avgjørende for næringsliv og bosetting i hele landet. Arbeiderpartiet startet i regjering tidenes samferdselsløft, og vil videreføre en storsatsing på veg, jernbane og havner i årene som kommer.

Arbeiderpartiet vil sikre god tilgang til digital infrastruktur, også i områder hvor markedet ikke ordner opp alene. Vi mener derfor at staten må ta et ansvar for å sikre god bredbåndstilgang i distriktene.

Nesten 80 % av det offentlige vegnettet bygges, eies og driftes av fylkeskommunene. Fylkeskommunene er betydelige samferdselsaktører med ansvar for fylkesveg, ferjer og kollektivtransport. Statens bidrag til å finansiere fylkesvegnettet og fylkesferjene er indirekte, gjennom overføringene i inntektssystemet til fylkeskommunene.

Arbeiderpartiet vil sikre fylkeskommunenes økonomi slik at de som samferdselsmyndighet gjøres i stand til å eie og drifte fylkesvegnettet, fylkesferjene og gi et framtidrettet og klimavennlig kollektivtilbud i hele landet.

Arbeiderpartiet mener regjeringen må legge fram en sak om hvordan nærskipfartsstrategien kan følges opp med konkrete tiltak med effektive havner, mer klima- og miljøvennlige løsninger, endringer i avgifter og gebyrer som kan styrke sjøtransportens konkurransekraft.

Arbeiderpartiet vil peke på viktigheten av at den statlige finansieringen av fiskerihavnene ikke forsvinner. Det vil da bli vanskeligere å bygge og utvikle fiskerihavnene der det trengs. Velfungerende fiskerihavner er avgjørende for at vi skal kunne utnytte og eksporterte en av Norges viktigste ressurser. Dette er ekstra viktig i en tid der olje og gassaktiviteten er nedadgående.

Arbeiderpartiet vil

- arbeide for at kompetansearbeidsplasser opprettholdes, skapes og utvikles i hele landet.
- at organisering av ulike statlige etater må ses i sammenheng, og at statlige arbeidsplasser skal bidra til regional utvikling og mer varierte arbeidsmarked
- vil bistå gründere med kapital i tidlig fase.
- etablere regionale akseleratorprogram rettet mot bedrifter i tidlig fase. programmet skal forvaltes lokalt, nært ideene og miljøene i minst 5 regionale programmer.
- styrke fylkeskommunenes muligheter til å drive regional utvikling ved å øke bevilgningene til regional utvikling.
- øke støtten til forskningsbasert nyskaping.

Norge må ta et større ansvar for mennesker på flukt

Arbeiderpartiet mener at innvandring er grunnleggende positivt. At stadig flere ser på Norge som et mulighetenes land og ønsker å bosette seg her, er noe vi kan være stolte av. Men Norge kan ikke ta i mot alle som ønsker å bosette seg her. Arbeiderpartiet vil føre en human, rettferdig og konsekvent flyktning- og asylpolitikk, basert på internasjonale avtaler som Norge har forpliktet seg til å følge. Vi har et moralsk ansvar for å ta i mot mennesker som flykter for krig og forfølgelse. De som har behov for beskyttelse fordi de har blitt tvunget til å forlate hjemlandet sitt, skal få den beskyttelsen de har krav på i Norge.

Situasjonen i Syria og i flere land på det afrikanske kontinentet er av de verste humanitære katastrofene siden andre verdenskrig. I følge FN er over 50 millioner mennesker på flukt. Tusenvis flykter over Middelhavet til Europa hvert år. Det er behov for en styrket felleseuropeisk handling. Norge må ta et større ansvar for mennesker som flykter for krig og forfølgelse. Kvoteflyktninger er den sikreste og mest rettferdige ordningen for å sikre mottak av mennesker som skal ha varig beskyttelse. Den bidrar til å redusere antallet flyktninger som risikerer sine liv på ofte farlige ruter inn til Europa. Derfor er det et felles europeisk ansvar å ta i mot kvoteflyktninger. Den ekstraordinære situasjonen i Syria krever ekstraordinære tiltak. Norge bør åpne for å ta i mot til sammen 10.000 syriske flyktninger – 5000 i år og 5000 neste år

Arbeiderpartiet mener den økende strømmen av migranter til Europa over Middelhavet er en felles europeisk utfordring som krever felles europeiske svar. Situasjonen er kritisk og det er grunn til å frykte at situasjonen forverrer seg. Arbeiderpartiet etterlyser et sterkere europeisk initiativ og mener Norge bør gjøre mer for å tilby Italia den hjelpen de nå behøver. Norske myndigheter bør aktivt bistå skipsfarten med råd og ressurser for å sikre at norskkontrollerte skip og mannskap står best mulig rustet i møte med den stadig eskalerende flyktningstrømmen i Middelhavet. Arbeiderpartiet krever at Norge øker sin støtte til både Italias og den kommersielle skipsfartens omfattende redningsinnsats i Middelhavet, i tillegg til utstyr og fartøy.

Utlendingsforvaltningen skal være åpen, forutsigbar, brukervennlig og effektiv. Nødvendige ressurser må settes inn for å gjøre saksbehandlingen så rask som mulig. Mennesker som kommer til Norge, har et ansvar for selv å dokumentere egen identitet og levere inn nødvendige papirer. Vi vil styrke arbeidet med identitetsavklaring.

De som har fått endelig avslag på sin søknad om beskyttelse har plikt til å reise ut av landet. Arbeiderpartiet vil føre en aktiv returpolitikk som både sikrer at flere kan reise tilbake frivillig og hvor det brukes tvangsmessige returer. Dette er viktig for å opprettholde legitimiteten til asylinstituttet. Vi vil ytterligere styrke returarbeidet gjennom flere returavtaler slik at myndighetene raskt og effektivt kan returnere flere med endelig avslag. Returavtaler skal bare inngås med legitime regimer. UNHCRs anbefalinger skal tillegges vekt ved inngåelse av returavtaler. Tvangsreturer skal bare skje når det er gitt tilfredsstillende forsikringer fra mottakerlandet om en forsvarlig situasjon for de som skal returneres. Det må legges til grunn oppdaterte vurderinger før tvangsutsendelse.

Om lag fire av ti asylsøkere til Norge er barn eller en del av en barnefamilie. Barn på flukt er særlig sårbare, og det er en viktig oppgave for norske myndigheter å sørge for god omsorg og rettssikkerhet for denne gruppen. Barn som har beskyttelsesbehov eller behov for opphold av sterke humanitære grunner, skal få opphold i Norge. Barn har rett til å bli hørt, og lengeværende barn bør få møte i en barnesamtale med forvaltningen som et ledd i en begjæring om opphold etter humanitærparagrafen. Dette vil styrke det forhold at vurderingen av barns beste skal være et grunnleggende hensyn ved behandling av søknad om opphold.

For Arbeiderpartiet er det særlig viktig å unngå at barn blir unødig lenge i Norge før spørsmål om opphold er avklart.

Regjeringen Stoltenberg la i 2012 fram en stortingsmelding om barn på flukt, som tydeliggjorde at barns beste og tilknytning til Norge skulle tillegges større vekt. I meldingen ble det også lagt opp til kortere saksbehandlingstid, bedre barnefaglig kompetanse og et bedre tilbud til barn i mottak. Evalueringen viste at denne tydeliggjøringen har virket, og at flere barn som hadde vært lenge i Norge fikk opphold. Høyesterett har i ettertid også stadfestet at "*ved avveiningen mot andre interesser [herunder utlendingspolitiske overveielser] skal hensynet til barnets beste ha stor vekt – det er ikke bare ett av flere momenter i en helhetsvurdering: Barnets interesser skal danne utgangspunktet, løftes spesielt frem og stå i forgrunnen*". Dette er en presisering i tråd med Arbeiderpartiets politikk; Jo lengre botid barna har, jo mer tungtveiende må de innvandringsregulerende hensynene være for å ligge til hinder for opphold.

Arbeiderpartiet mener det er viktig å ha en tydelig og forutsigbar asylpolitikk, slik at ingen forledes til å tro at de skal kunne få opphold uten et reelt beskyttelsesbehov eller sterke humanitære grunner. Regjeringen Solberg skapte høsten 2013 store forventninger hos familier med lengeværende barn om at de skulle få bli. Det tok alt for lang tid før disse løsningene var på plass. I løpet av 2014 ble mange som hadde fått forhåpninger tvangsutsendt. Disse familiene fortjener nå en avklaring på hvor de skal fortsette livet. På denne bakgrunnen støtter Arbeiderpartiet at disse familiene med lengeværende barn som ble sendt ut snarest får vurdert søknadene sine på nytt. Regjeringen legger også opp til å endre frist for framsettelse av krav om familiegjenforening for flyktninger. Arbeiderpartiet er kritisk til denne innstramningen. Familiegjenforening er et viktig bidrag for å lykkes med integrering. Det er også reist tvil om forslaget er i tråd med våre internasjonale forpliktelser.

Norge har ved sitt engasjement i Afghanistan rekruttert blant andre kamptolker. Norge må gi beskyttelse til veteraner som ikke er nordmenn, men som har gjort tjeneste for det norske Forsvaret. Arbeiderpartiet mener Norge raskt må håndtere søknader om beskyttelse og eventuelt asyl fra disse på en korrekt måte. Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan har forverret seg, og det er viktig at kamptolkene snarest får behandlet søknadene sine på nytt.

Arbeiderpartiet vil styrke mottakstilbudet til barn mellom 1-5 år. Alle barn som bor på mottak i påvente av å bli bosatt i en kommune bør gis rett til barnehageplass i den kommunen hvor mottaket ligger, og ungdom som bor på mottak i påvente av å bli bosatt skal få mulighet til å gå på videregående skole.

Arbeiderpartiet mener at det er av stor betydning at mennesker som har fått opphold i Norge så raskt som mulig blir bosatt i en kommune. Oppholdet i mottak skal være så kort som mulig. Rask bosetting er særlig viktig for barn. Arbeiderpartiet er svært kritisk til at ventetiden i mottak nå ser ut til å øke. Arbeiderpartiet mener det er behov for sterkere statlig økonomisk innsats for å få bosatt flere, og foreslår at integreringstilskuddet for flyktninger som har ventet over 6 måneder økes midlertidig med kr 100 000 pr. bosatte flyktning, samt styrke husbankens ordninger. Samtidig må norske kommuner ta et større ansvar for å bosette flere av de som har fått opphold raskere. Arbeiderpartiet vil i partnerskap med kommunesektoren finne fram til løsninger som forplikter kommunene til å bosette flere. Vi vil vurdere forsøk med økt selvbosetting der de kommunene som har en stor andel flyktninger fra asylland unntas.

Bedre barnehager – flere plasser

Barnehager er bra for barna, gir trygghet for foreldrene, støtter opp om arbeidslinja og gir forutsigbarhet for arbeidsgiverne. Barnehagen er dessuten viktig for likestillingen mellom kvinner og menn, og den er blitt en stor og betydningsfull arbeidsplass. Arbeiderpartiet vil derfor legge til rette for gode barnehageplasser i et tilstrekkelig antall og til en overkommelig pris. Vi vil øke overføringene til kommunene for å sikre alle barn plass, og videreføre en ordning med makspris.

Barnehagene er den største velferdssatsingen vi har gjort i fellesskap de senere årene. Det er gjennomført en storstilt utbygging både i kommunal og privat regi, kombinert med krav til lav foreldrebetaling. Den sterke veksten er imidlertid stoppet av H/Frp-regjeringen. Tusenvis av familier ønsker barnehageplass uten å få det. Ettåringer født før 1. september har lovfestet rett til plass, men mange oppfyller ikke dette kravet, eller de har av forskjellige grunner ikke søkt innen fristen. Arbeiderpartiet vil derfor lovfeste en ordning med to barnehageopptak i året. På sikt vil Arbeiderpartiet arbeide for løpende opptak.

Arbeiderpartiet vil utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehagene til å omfatte flere aldersgrupper og flere områder. Det bør også være et tilbud om utvidede åpningstider for å gi foreldre med ubekvem arbeidstid et reelt barnehagetilbud.

En god barnehage er et viktig bidrag til sosial utjevning, og er derfor også med på å skape et tryggere og bedre samfunn for alle. Det er viktig med en tydelig retning for framtidens barnehagepolitikk, både når det gjelder kvalitet, innhold, ansattes kompetanse og styring. Det er avgjørende med tilstrekkelig og kvalifisert personell i barnehagene. Arbeiderpartiet vil derfor innen 2020 ha en bemanningsfaktor 1:3 for barn under 3 år og 1:6 for barn over 3 år. Vi vil fortsette kvalitetsarbeidet bla. ved å legge til rette for at flere kan ta fagbrev kombinert med arbeid, og å stimulere til at flere utdannes som barnehagelærere.

Utbyggingen av barnehager har skjedd raskt, og det er åpenbart behov for å foreta små og store forbedringer i regelverk i samråd med kommunene. Vi vil revidere rammeplanen, for blant annet bedre å tilpasse den til at stadig flere av de yngste barna er i barnehage. Mangfoldsperspektivet og det å inkludere og verdsette kulturelle variasjoner bør også stå sentralt i framtidens barnehage.

Det har vært helt nødvendig for å få full barnehagedekning at private aktører bygger og driver barnehager. Stiftelser, ideelle organisasjoner og kommersielle aktører er et viktig tillegg til de offentlig drevne barnehagene. Arbeiderpartiet ønsker fortsatt et godt samspill mellom kommunene og private aktører på dette området. Vi ønsker en ny modell for tilskudd til private barnehager, og at kommunene får rett til å sette vilkår for de private barnehagene når det gjelder opptak, åpningstider og lønns- og arbeidsvilkår for ansatte.

Barnehageansattes kompetanse bidrar til at man tidlig kan oppdage barn med særskilte utfordringer. Dette gjelder både den enkeltes helsemessige problemer, men også problemer i hjemmene. Vi ønsker derfor et godt samarbeid mellom barnehager, helsestasjoner, barnevern og skole.